

»PRILAGAJANJE NASELIJ NA PODNEBNE SPREMEMBE V PRIHODNJI KOHEZIJSKI POLITIKI«

Mestna občina Kranj, 16. oktober 2025

dr. Maja Simoneti, IPOP – Inštitut za politike prostora
dr. Petra Vertelj Nared, LUZ, d.d.

Strokovne podlage za krepitev upravljanja in vzdrževanja zelenih površin in dreves v naseljih

dr. Maja Simoneti, IPoP – Inštitut za politike prostora
dr. Petra Vertelj Nared, LUZ, d.d.

Zelene površine in drevesa

- javno zdravje in dobro počutje
 - varstvo okolja: tla, voda, zrak, temperatura, hrup
 - podnebna varnost (vročina, urbane poplave)
 - ohranjanje narave in biotske pestrosti
 - varnost in vrednost prostora in nepremičnin
 - identiteta in razvojna privlačnost naselja
-
- javne zelene površine
 - družbena enakost, povezanost in vključenost
 - javne politike in interesi
-
- drevo v naselju – brez pravne zaščite
 - ekosistemska vrednost - strokovna saditev in vzdrževanje
 - urbano gozdarstvo

Podnebne spremembe

- povečuje se pomen rastlin, zelenih površin in ekološke vrednosti prostora
- ogrožena tudi narava – izginjanje vrst
- zelena in zeleno-modra infrastruktura, na naravi temelječe rešitve, 3-30-300
- OZN: cilji trajnostnega razvoja (javne zelene površine za vse)
- SZO: vsi 300m do prve za rabo urejene zelene površine 0,5 ha
- Strategija EU za biotsko pestrost (2021) ozelenjevanje naselij
- Strategija EU za gozdove (2021) 3 milijarde novih dreves
- Uredba EU o obnovi narave (2024) ohranjanje in krepitev narave

Kakšne so napovedi?

- več površin: javne in druge, zelene in ozelenjene
 - več funkcij: + ohranjanje narave + raba
 - večja biotska pestrost: nove vrste rastlin
 - večja dostopnost za vse: bližje domu in uporabniku
 - večja pestrost in zahtevnost ureditev – več funkcij
 - zahtevnejše vzdrževanje: več dela in nove vrste dela in nalog
-
- več prostora
 - več znanja
 - več sredstev
- **več strateškega načrtovanja**
 - **bolj kompleksno projektiranje**
 - **bolj zahtevno vzdrževanje**

Kako se to zagotavlja?

- več nivojsko: mednarodno, državno, lokalno ukrepanje
- raziskave, smernice, zaveze: informirano
- varujemo in razvijamo
- načrtujemo in upravljamo - povezano!!
- celovito + vključujoče

prostorsko načrtovanje

- varstvo
- dostopnost
- velikost
- povezanost
- več funkcij

projektiranje

- kakovost
- uporabnost
- več-funkcij

upravljanje

- raba
- vzdrževanje
- spremljanje stanja in potreb
- prenova

Kdo? Kako?

Pod kakšnimi pogoji?

.dela .usklajuje .preverja .odgovarja

Kaj to pomeni za javne zelene površine in drevesa v naseljih?

- kritična javna infrastruktura
- upravljanje in vzdrževanje javnih in drugih zelenih površin in dreves dobiva večji pomen
- delo postaja strokovno vse zahtevnejše
- občina potrebuje povezane in kompetentne strokovne službe
 - odsek, oddelek za načrtovanje in upravljanje (NUP)
 - kvalificirani izvajalci javne službe - stalno usposabljanje
- vzdrževanje kot sestavni del upravljanja in obvezna lokalna javna služba se mora:
 - prilagoditi potrebam
 - profesionalizirati
 - razvijati

Kako učinkovito načrtujemo?

- ničelna neto rast stavbnih zemljišč / zagotavljanje zelenih površin
- okvir: Uredba o obnovi narave, ZUreP-3, ReSPR50 ... :

C3: kakovostno življenje na urbanih območjih in na podeželju	Zelene površin	Dostopnost javnih (javno dostopnih) zelenih površin (za urbana naselja): 5 min hoje (300 m) do javne zelene površine v velikosti > 0,5 ha strnjene in zaokrožene območja oziroma 15 min hoje (900 m) do javne zelene površine v velikosti > 1 ha strnjene in zaokrožene območja Cilj: ustrezna dostopnost do zelenih površin za vse prebivalce
	Javne odprte in zelene površine	Delež javnih odprtih in zelenih površin v naselju (za urbana naselja) Cilj: vsaj 40 % ureditvenega območja naselja

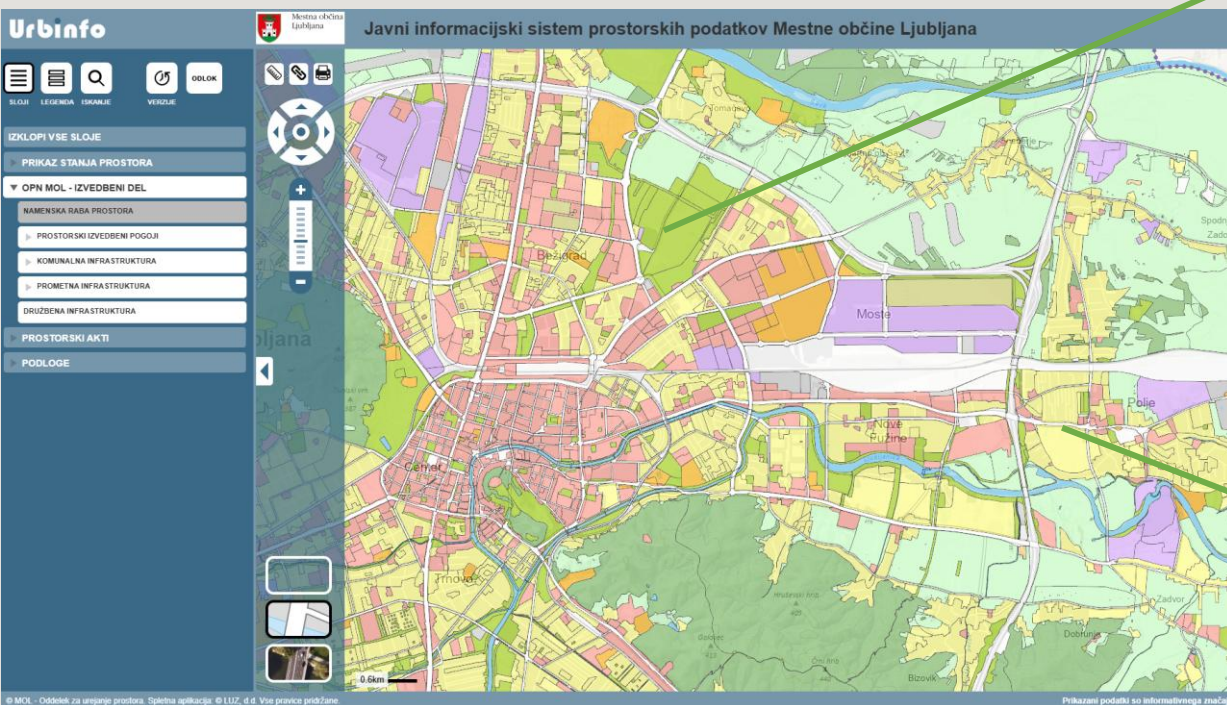
Kako učinkovita so določila OPN?

načrtovana gradnja

Prostorsko načrtovanje

- OPN – občinski prostorski načrt

<https://urbinfo.ljubljana.si/web/profile.aspx?id=Urbinfo@Ljubljana>

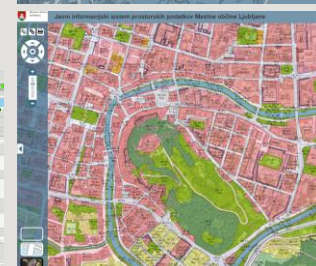
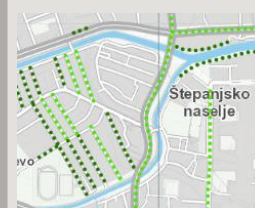
GRAFIČNI DEL

NAMENSKA RABA PROSTORA, JAVNE POVRŠINE

zelene površine / gozd / ...

REGULACIJSKI ELEMENTI drevoredi

TEKSTUALNI DEL

DOLOČILA ODLOKA:

- urbanistični kazalci (**faktor zazidanosti**, faktor izrabe, **faktor zelenih površin**, **faktor odprtih bivalnih površin**),
- zahteve po deležu **raščenege terena**
- **zelene strehe** in fasade
- zeleni klini
- **drevoredi in mestna drevesa**
- zahtevane količine **odprtih bivalnih površin** ob večstanovanjskih stavbah

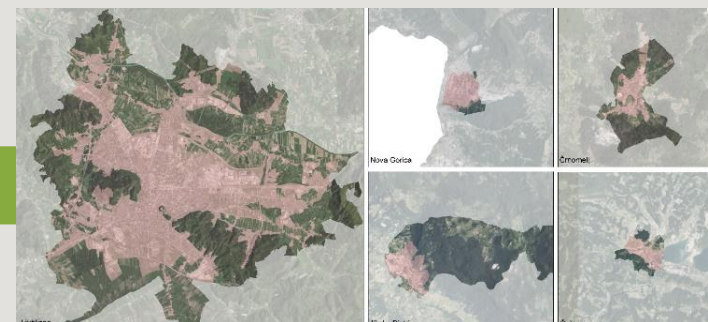
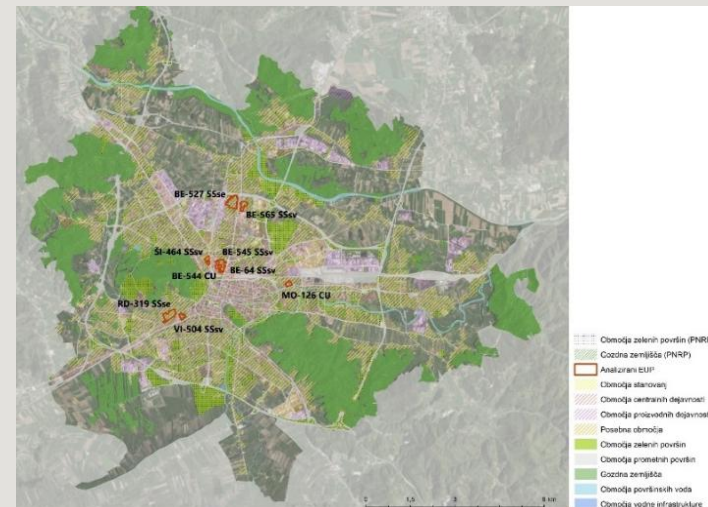
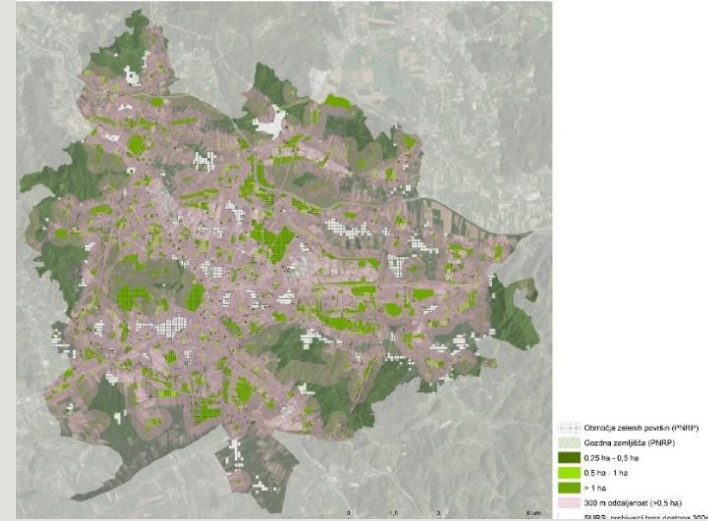
PODROBNI PROSTORSKO IZVEDBENI POGOJI:

npr. v gozdovih s poudarjeno rekreacijsko funkcijo se dopušča urejanje in gradnja za namene rekreacije

Analiza

- 5 OPN
- pogovor s PPN

- namenska raba prostora – parki, gozdovi (»zelenе površine«) najbolj učinkovito varuje zelene površine
- varstvo zelenih površin v okviru drugih rab je slabše – bolj splošno (ohlapno) določeno in ni nadzorovano
- usmeritve za novo zazidavo so praviloma skromna – ne zagotavljajo ekološke vrednosti, kakovostnih in uporabnih zelenih površin

Zakaj načrtujemo?

- varujemo obstoječe površine, drevesa in ureditve – ohranjanje
- posodabljammo ureditve in dodajamo funkcije – prenova in preobrazba
- zagotavljamo nove površine – dostopnost, velikost in kakovost zelenih površin, pokritost s krošnjami

LiDAR devesa (LiDAR podatki po listih v projekciji D96TM)

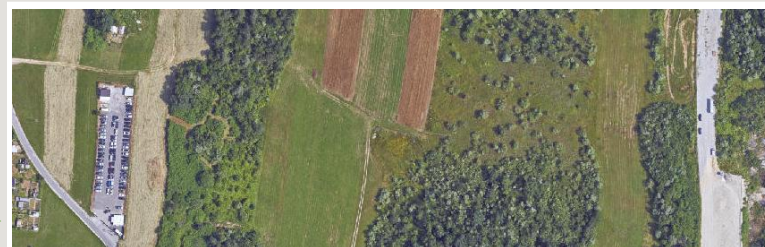
Urbinfo (namenska raba prostora)

2019

2023

nepozidana stavbna zemljišča (npr. območja OPPN)

Kaj moramo zagotoviti?

ekološko vrednost prostora

- raščen teren: stik s matično podlago
- ekosistemске funkcije

+ ustrezno dostopnost in velikost javnih zelenih površin: zaokroženost in uporabna vrednost

+ dovolj skupnih zelenih in ozelenjenih površin

+ blaženje vročine in zadrževanje padavin: modrozeleni infrastruktura, NTR

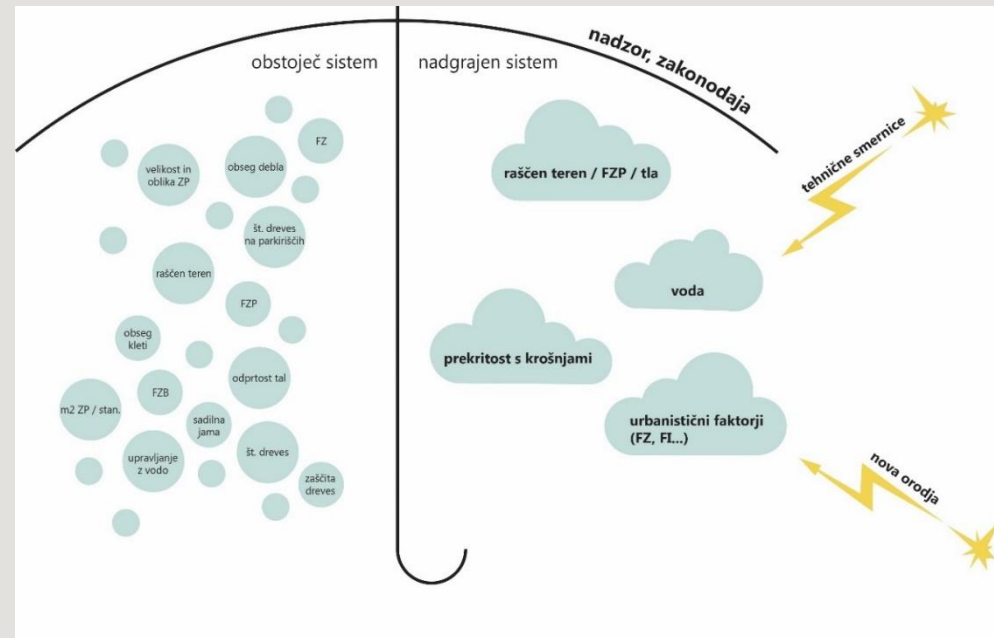
+ ničelno izgubo zelenih površin: ohranjanje narave

+ krepitev ekosistemskih koristi zelenih in ozelenjenih površin

Kje smo in kaj potrebujemo?

- Prostorsko načrtovanje ni zares učinkovito
- Projektiranje je premalo ambiciozno in celovito
- Nujna je nadgradnja prostorsko načrtovalskih določil
- Večina prostora se ureja mimo določil OPN
- projektiranje
- izvedbe
- raba in vzdrževanje
- nadzor

Kako delujeta upravljanje in vzdrževanje?

- načrtovanje in upravljanje in vzdrževanje zelenih površin niso celoviti in povezani (različne strokovne službe, področne in upravne pristojnosti, lastništvo)
- tudi upravljanje in vzdrževanje javnih zelenih površin sta razdeljena med občinske službe, izvajalca javne služba varstva okolja in druge vzdrževalce in lastnike;
- načrtovanje je regulirano;
- upravljanje in vzdrževanje se izvaja brez posebnih pogojev in meril

Vzdrževanje je šibka točka!

- obvezna javna služba varstva okolja - brez enotnih meril in pogojev
- ni zahtev glede strokovne usposobljenosti,
- ni zahtev glede evidence katastra javne infrastrukture
- ekonomija obsega ni zagotovljena - različni izvajalci del na občinskih površinah
- sredstva iz proračuna – nihanje glede na politične cilje
- ni dolgoročnih načrtov
- ni povezave s prostorski in investicijskim načrtovanjem
- ne izvaja se soudeležba uporabnikov
- stroka je šibka, ne uspe slediti trendom in ni zares pripravljena na nove vrste ureditev in nalog

Kakšni so cilji?

- zagotoviti dovolj javnih zelenih površin
 - preprečiti izgubo neto izgube
 - upoštevati pogoje uredbe o obnovi narave
 - blažiti posledice podnebnih sprememb
-
- urediti pogoje za učinkovito (javno finančno in dolgoročno vzdržno) varstvo in razvoj javnih in drugih zelenih površin in dreves v naseljih;
 - dvigniti pomen urejanja javnih zelenih površin in dreves v sistemu urejanja prostora na državni in lokalni ravni
 - na ravni občine povezati - uskladiti prostorsko in investicijsko načrtovanje, upravljanje in vzdrževanje;
 - zagotoviti primerljivo učinkovito in strokovno izvajanje javne službe v vseh občinah;
 - zagotoviti operativne evidence javnih zelenih površin in dreves (kataster javne infrastrukture);

Kaj bi lahko bilo koristno?

- institucionalni »varuh« javnega interesa - NUP /mnenje dajalec
- enotna merila in pogoji za izvajanja javne službe (državni predpis)
- zaščita vseh odraslih dreves v naseljih pred nekritičnim sekanjem in nestrokovnim vzdrževanjem
- dovolj velik obseg dela (ekonomija obsega!)
- razvojna sredstva in sistemska podpora države za razvoj komunalne dejavnosti
- spodbujanje dobre prakse urejanja javnih zelenih površin
- Operativni program urejanja javnih zelenih površin in dreves v okviru NPVO (predlog podan leta 2021)

Kaj pravi stroka ?

- naklonjenost državni intervenciji – pripravi predpisa z leti narašča
 - 2017, potrebno bi bilo: nimamo dobrih evidenc, obseg dela je pomemben
 - 2021, poglobljen uvid: koristno bi bilo bolj izpostaviti zelene površine, poenotiti izrazje in omogočiti razvoj komunalne dejavnosti;
 - 2025, zelo dobrodošlo bi bilo: dejavnost je pred veliko strokovnimi izzivi, ekonomija obsega je bistvena, problem sta sezonsko delo in pomanjkanje kadra;

Kaj prinese državni predpis ?

- pozitivna sprememba za vse akterje v sistemu minimalno poenotenje pravil izvajanja GJS
- država: spremljanje učinkovitosti zagotavljanja in urejanja javnih in zelenih površin; načrtovanje strokovne in finančne podpore za občine, podpora razvoju GJS - komunalne dejavnosti;
- občina: učinkovito zagotavljanje varstva in razvoja javnih in drugih zelenih površin in dreves in koristi za zdravje, okolje, varnost in podnebno odpornost;
- izvajalci GJS: učinkovito strateško in operativno strokovno načrtovanje in izvajanje dela in nalog, razvoj znanja in rešitev: